Съдът на коя държава е компетентен?

Bulgária

1 До кой съд трябва да се подаде исковата молба — до обикновен граждански съд или до специализиран съд (напр. съд по трудовоправни спорове)?

В гражданското съдопроизводство обикновените съдилища разглеждат и се произнасят по спорове и други юридически казуси, възникващи от гражданскоправни отношения (чл. 14, ал. 1 от Гражданския процесуален кодекс). В някои големи окръжни съдилища отделно от наказателните и гражданските отделения са обособени и търговски отделения.

Отклонение от правилото представляват исковете за обезщетения за вреди, причинени на граждани или юридически лица от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на техни органи и длъжностни лица при или по повод изпълнение на административна дейност /от органите на изпълнителната власт/. Разглеждането на тези дела е от компетентността на административните съдилища, които разглеждат като първа инстанция всички административни дела по искания за издаване, изменение, отмяна или обявяване на нищожност на административни актове, административни договори и за защита срещу неоснователни действия и бездействия на администрацията, с изключение на делата, които са от компетентността на Върховния административен съд. Други специализирани съдилища в областта на гражданското право не са създадени.

Съгласно българското законодателство, пострадалото от престъпление лице може да предяви иск за претърпените от него вреди както по гражданско правен ред, така и в образуваното срещу обвиняемия наказателното производство. Гражданският иск в наказателното производство може да бъде предявен както срещу подсъдимия, така и срещу други лица, които носят гражданска отговорност за вредите от престъплението. Следва да се има предвид, че съдът може да откаже разглеждането на гражданския иск в наказателното производство. В този случай пострадалият може да предяви иск и да защити правата си по общия гражданско-правен ред.

2 Ако компетентни са обикновените граждански съдилища (т.е. те са съдилищата, които разглеждат съответния вид казуси), как може да се разбере до кой от тях трябва да бъде подадена исковата молба?

2.1 Има ли разлика между по-нисшестоящите и по-висшестоящите обикновени граждански съдилища (напр. районните съдилища като по-нисшестоящи съдилища и окръжните съдилища като по-висшестоящи такива) и ако да, кой от тях е компетентен по моя казус?

Основният първоинстанционен съд при разглеждане на гражданските дела е районният съд, на когото са подсъдни всички дела, с изключение на тези, които са подсъдни на окръжния съд като първа инстанция /чл. 103 от Гражданския процесуален кодекс/.

Съгласно чл. 104 от ГПК, на окръжния съд като първа инстанция са подсъдни:

исковете за установяване или оспорване на произход, за прекратяване на осиновяване, за поставяне под запрещение или за отменянето му;

исковете за собственост и други вещни права върху имот с цена на иска над 50 000 лв.;

исковете по граждански и търговски дела с цена на иска над 25 000 лв., с изключение на исковете за издръжка, за трудови спорове и за вземания по актове за начет;

исковете за установяване на недопустимост или нищожност на вписване, както и за несъществуване на вписано обстоятелство, когато това е предвидено в закон;

исковете, независимо от тяхната цена, съединени в една искова молба с иск, подсъден на окръжен съд, ако подлежат на разглеждане по реда на същото производство;

исковете, които по други закони подлежат на разглеждане от окръжния съд.

Съгласно Търговския закон исковете по същия закон за защита на членството в дружество, отмяна на решения на общо събрание на дружество, за обявяване недействителността на учредено дружество, за прекратяване на дружество, както и молбите за откриване производство по несъстоятелност и свързаните с него производства са подсъдни на окръжния съд по седалището на дружеството /търговеца/. Съд по несъстоятелността е окръжният съд по седалището на търговеца към момента на подаване на молбата за откриване производство по несъстоятелност.

По делата за обезщетения за вреди, причинени от незаконосъобразни актове, действия или бездействия на административни органи и длъжностни лица, първа инстанция е административния съд.

Разглеждането на граждански иск в наказателния процес е от компетентността на съда, на когото е подсъдно делото за извършеното престъпление.

2.2 Териториална компетентност (съдът в град А или съдът в град Б е компетентен по моя казус?)

2.2.1 Основни правила за териториалната компетентност

Искът се предявява пред съда, в района на който е постоянният адрес или седалището на ответника.

Искове срещу юридически лица се предявяват пред съда, в чийто район се намира тяхното седалище. По спорове, възникнали от преки отношения с техни поделения или клонове, исковете могат да се предявяват и по тяхното местонахождение.

Искове срещу държавата и държавни учреждения, включително поделения и клонове на последните се предявяват пред съда, в чийто район е възникнало правоотношението, от което произтича спорът. Когато то е възникнало в чужбина, искът се предявява пред надлежния съд в София.

Иск срещу лице с неизвестен адрес се предявява пред съда по постоянния адрес на неговия пълномощник или представител, а ако няма такъв - по постоянния адрес на ищеца. Тези правила се прилагат и към ответник, който не живее в пределите на Република България на постоянния си адрес. Ако и ищецът няма постоянен адрес в Република България, искът се предявява пред надлежния съд в София.

Искове срещу малолетни или поставени под пълно запрещение се предявяват пред съда по постоянния адрес на техния законен представител.

Исковете за наследство, за унищожаване или намаление на завещания, за делба на наследство и за унищожаване на доброволна делба се предявяват по мястото, където е открито наследството. Ако наследодателят е български гражданин, но наследството е открито в чужбина, тези искове може да се предявят по последния му постоянен адрес в Република България или пред съда, в района на който се намират неговите имоти.

2.2.2 Изключения от основните правила

2.2.2.1 Кога може да се избира между съда по местожителството на ответника (съд, определен чрез прилагане на основното правило) и друг съд?

Иск за парични вземания на договорно основание може да се предявява и по настоящия адрес на ответника.

Иск за издръжка може да се предявява и по постоянния адрес на ищеца.
Работникът може да предяви иск срещу работодателя си и по мястото, където той обичайно полага своя труд.
Трудовите спорове между работници или служители - чужди граждани, и работодатели - чуждестранни лица или смесени предприятия със седалище в Република България, когато работата се извършва в страната, са подсъдни на съда според седалището на работодателя, освен ако между страните е уговорено друго.
Трудовите спорове между работници или служители - български граждани, работещи в чужбина, и български работодатели в чужбина са подсъдни на надлежния съд в София, а когато работникът или служителят е ответник - на надлежния съд по неговото местожителство в страната.
Иск за вреди от непозволено увреждане може да се предяви и по местоизвършването на деянието.
Иск срещу ответници от различни съдебни райони или за имот, който се намира в различни съдебни райони, се предявява по избор на ищеца в съда на един от тези райони.

2.2.2.2 Кога трябва да се избере съд, различен от съда по местожителството на ответника (съд, определен чрез прилагане на основното правило)?

Исковете за вещни права върху недвижим имот, за делба на съсобствен недвижим имот, за граници и за защита на нарушено владение върху недвижим имот се предявяват по мястото, където се намира имотът. По местонахождението на имота се предявяват и искове за сключване на окончателен договор за учредяване и прехвърляне на вещни права върху недвижим имот, както и за разваляне, унищожаване и обявяване нищожност на договори за вещни права върху недвижим имот.
Исковете на и срещу потребители се предявяват пред съда, в чийто район се намира настоящият адрес на потребителя, а при липса на настоящ адрес - по постоянния.
Исковете за обезщетение по Кодекса за застраховането на увреденото лице срещу застраховател, Гаранционния фонд и Националното бюро на българските автомобилни застрахователи се предявяват пред съда, в чийто район към момента на настъпване на застрахователното събитие се намира настоящият или постоянният адрес на ищеца, неговото седалище или по местонастъпване на застрахователното събитие.
Иск за обезщетение на вреди, причинени от престъпление, се предявява за съвместно разглеждане в наказателното производство пред съда, който разглежда обвинението за извършено престъпление.

2.2.2.3 Могат ли страните сами да определят за компетентен съд, който при други обстоятелства не би бил компетентен?

Принципът е, че определената от закона подсъдност не може да бъде изменяна по съгласие на страните.
С писмен договор страните по имуществен спор могат да посочат друг съд, а не онзи, на който делото е подсъдно съобразно правилата на местната подсъдност. Тази възможност не се прилага в случаите на задължителна подсъдност по местонахождението на недвижимия имот по искове за вещни права върху недвижим имот, за делба на съсобствен недвижим имот, за граници и за защита на нарушено владение върху недвижим имот, по искове за сключване на окончателен договор за учредяване и прехвърляне на вещни права върху недвижим имот и за разваляне, унищожаване и обявяване нищожност на договори за вещни права върху недвижим имот.
Договор за избор на съд по искове на потребители и по трудови спорове поражда действие само ако е сключен след възникването на спора.
Страните по имуществен спор могат да уговорят той да бъде решен от арбитражен съд, освен ако спорът има за предмет вещни права или владение върху недвижим имот, издръжка или права по трудово правоотношение. Компетентността на арбитража произтича от един особен процесуален договор между страните по спора - арбитражно споразумение, а приложими за уредбата на тази категория отношения са както съответните международноправни източници в материята, така и специалният ни вътрешноправен източник - Законът за международния търговски арбитраж.
Съгласно Закона за международния търговски арбитраж, арбитражно споразумение е съгласието на страните да възложат на арбитраж да реши всички или някои спорове, които могат да възникнат или са възникнали между тях относно определено договорно или извъндоговорно правоотношение. То може да бъде арбитражна клауза в друг договор или отделно споразумение. Арбитражното споразумение трябва да бъде писмено. Арбитражът може да бъде постоянна институция или да бъде образуван за решаване на определен спор. Арбитражът може да има седалище в чужбина, ако една от страните има обичайно местопребиваване, седалище според устройствения си акт или местонахождение на действителното си управление в чужбина.

3 Когато компетентни са специализираните съдилища, как може да се разбере кой съд следва да бъде сезиран?

Специализирани съдилища в Република България относно гражданско-правни спорове са само административните съдилища.
Исковете за обезщетения на вреди срещу органите на изпълнителната власт могат да бъдат предявени пред административния съд по мястото на увреждането или по настоящия адрес или седалището на увредения, като в случай, че са съединени с оспорване на самия административен акт се предявяват пред съда по адреса или седалището на жалбоподателя /чл. 133, ал. 5 от Административно процесуалния кодекс/.
На административните съдилища са подсъдни всички административни дела с изключение на тези, подсъдни на Върховния административен съд.
На Върховния административен съд са подсъдни като първа инстанция: оспорванията срещу подзаконовите нормативни актове, освен тези на общинските съвети; оспорванията срещу актовете на Министерския съвет, министър-председателя, заместник министър - председателите и министрите; оспорванията срещу решения на Висшия съдебен съвет; оспорванията срещу актове на органите на Българската народна банка; оспорванията срещу други актове, посочени в закон.

Последна актуализация: 19/02/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държвата-членка, отговорна за тази страница.